

■ POLITISK REDAKTÖR
Lovisa Arvidsson
063-15 55 43
lovisa.arvidsson@ltz.se

■ LEDARSKRIBENT
Tord Andersson
063-15 55 34
tord.andersson@ltz.se

Ledare | Ledarredaktionen möter krisforskaren Sara Bondesson

Vilka har förutsättningar att klara en långvarig karantän?

När LT:s ledarredaktion når krisforskaren Sara Bondesson på Försvarshögskolan i Stockholm rullar en av de största kriserna sedan andra världskriget ut framför oss på våra skärmar och genom alla nyhetskanaler. Det som för bara några veckor sedan var nyhetsinslag från ett land långt bort blev väldigt snart ett direkt hot mot var och en av oss.

Coronavirusets framfart i världen har krävt en blixtn snabb krishantering från regering såväl som regioner och kommuner. Hur ser du på dagens krisberedskap vad gäller coronaviruset?

– Givet förutsättningarna som de ser ut idag så är min bedömning att ansvariga politiker och myndigheter verkar göra ett gott jobb. De tar sitt ansvar, fattar tuffa beslut, kommunicerar dagligen med allmänheten och verkar samverka tätt med varandra. Men det är först senare när vi börjar utreda och forska på detta ordentligt, som det kommer gå att uttala sig mer säkert.

Däremot poängterar Bondesson att det inte går att särskilja regeringens krishantering från de rådande förutsättningarna som har vuxit fram de senaste decennierna.

– Vi har de senaste decennierna haft en nyliberal trend med privatiseringar av viss samhällsviktig verksamhet och i linje med det, ett olyckligt "just in time-system" även inom vården. I en sådan här situation skapar det akut brist på både personal, utrustning och vårdplatser. Lägg där till en nedrustning av totalförsvaret på 80-och 90-talet och därmed också nedrustning av viktiga beredskapslager, exempelvis intensivvårdspplatser som fanns i högre utsträckning tidigare men nu avvecklats. Och slutligen, förvaltningssystemet som Sverige vilar på.

På vilket sätt skiljer sig den här krisen från andra samhällskriser du har studerat?

– Detta är en unik händelse då den innefattar precis alla. Alla nivåer, alla sektorer, hela allmänheten. Alla är antingen påverkade privat eller i sin professionella verksamhet. Detta är nytt jämfört med tidigare kriser som skogs-

Statsminister Stefan Löfven (S) håller ett tal till nationen i SVT med anledning av coronapandemin. FOTO: FREDRIK SANDBERG / TT

Vi kan tydligt se att underliggande ojämlika strukturer och maktordningar spelar roll även i en till synes "jämlig" kris som tycks drabba alla lika.

Sara Bondesson

bränder eller terrorattentat. Det kräver då en helt ny nivå av samverkan, och samverkan är redan svårt och utmanande. Å andra sidan kanske det också mobiliserar folk att faktiskt lägga manken till. Att lägga meningsskiljaktigheter och tidigare konflikter åt sidan och försöka lösa detta tillsammans.

Det svenska krisberedskapssystemet är lite snårigt att förstå sig på. Vill du förklara det för LT:s läsare?

– Det svenska krisberedskapssystemet bygger på att självständiga sidoordnade myndigheter och självständiga kommuner och regioner agerar utifrån ansvars, likhets- och närhetsprincipen. Det betyder att i möjligaste mån ska verksamhet organiseras utifrån hur den vanligtvis är organiserad och att varje organisation eller aktör tar ansvar för sin egen verksamhet även i kris.

Vad betyder det i praktiken?

– Det betyder till exempel att vi inte har någon möjlighet att inrätta undantagslagstiftning. Vi har ett förvaltningssystem utan ministerstyre och vi har ett regelverk som gör att regeringen måste fatta beslut mer eller mindre i vanlig ordning även i en kris. Så det kan ibland gå lite trögare med beslutsfattandet och de snabba åtgärderna jämfört med andra länder.

Vårt förvaltningssystem gör därför att svenska politiker har lite mindre handlingsutrymme än ministrar

i andra länder, som utifrån hur deras politiska system är uppbyggda, lättare kan gå emot expertmyndigheternas rekommendationer. Det ser vi nu då vissa länder infört gränskontroller trots att det inte alls verkar vara en effektiv åtgärd, menar Bondesson.

Vad är kommunernas roll just nu?

– Jag tänker mig att de behöver vara proaktiva för att kunna ta sitt geografiska områdesansvar så att samhällsviktig verksamhet inom kommunen ska kunna upprätthållas. Samtidigt behöver de förbereda för eventuella ytterligare åtgärder som stängning av förskolor och speciallösningar för barnomsorg till personal inom samhällsviktig verksamhet. Kommunerna ansvarar också för att de som behöver samverka inom kommunen gör det.

Är du något du saknar i åtgärderna kring coronakrisen?

– Det jag än så länge saknat i åtgärderna är analysen av de mer indirekta ojämlikheter vi ser i Sverige idag. Här har kommunerna ett stort ansvar. Men jag ser att det börjar komma nu i nyhetsrapporteringen att flera kommuner börjar förbereda extrainsatser för utsatta grupper, såsom

Sara Bondesson.

barn i fattiga familjer som behöver fortsatt lunchtillgång eller inte har internet hemma. Bra att det verkar vara på gång i flera kommuner!

Du har tidigare forskat på ojämlikhet i relation till vilka som drabbas av kriser. Hur kan vi titta på coronakrisen ur ett jämlikhetsperspektiv?

– Vi kan tydligt se att underliggande ojämlika strukturer och maktordningar spelar roll även i en till synes "jämlig" kris som tycks drabba alla lika. Jag tycker det är dags att fundera mer på vilka grupper som har förutsättningarna att klara av en långvarig karantän. De är med största sannolikhet familjer med ekonomi nog att ha flera datorer hemma och internetuppkoppling, ekonomi nog att klara fler måltider hemma. De har marginaler för att sparande går upp i rök, kanske äger bil för att slippa åka kollektivt, och såklart familjer som inte präglas av våld eller missbruk.

Sara Bondesson talar om att det från tidigare forskning är känt att mäns våld mot kvinnor och barn ökar i stressade krissituationer, något man också kunnat se under coronakrisens första skede i Kina.

Men det finns även fler indirekta riskgrupper som kan drabbas hårt av krisen. Bondesson nämner dysfunktionella familjer, fattiga, ensamstående familjer med dålig ekonomi och kanske sämre anställningstrygghet.

Lovisa Arvidsson

lovisa.arvidsson@mittmedia.se

I regel är det de lågbetalda jobben som ryker först när ekonomin störtar under en kris. Andra utsatta grupper är personer som bor på LSS-boenden, förvarsintagna, hemlösa och EU-migranter, som redan är sårbara och utsatta grupper och under en kris som coronapandemin riskerar att bli än mer utsatta. Här har kommunerna ett stort ansvar att börja planera för särskilda stödinsatser, anser Bondesson. **Mycket av kommunikationen kring corona leddes initialt av Folkhälsomyndigheten. Hur bör balansen vara mellan expertis och politiker under en pågående kris?**

– Det här är en fråga som diskuteras bland annat av statsvetare och forskare som sysslar med politisk teori. Jag tror man behöver skilja på expertrekommendationer utifrån vissa specifika expertområden, som exempelvis smittskydd, och vad som är politiska beslut som ligger på en högre nivå.

Smittskyddsexperter är bra på att bedöma risker för smitta men de kanske är sämre skickade att bedöma ekonomiska konsekvenser eller påverkan som olika åtgärder har på våra demokratiska rättigheter på längre sikt, menar Sara Bondesson.

Här har politiker ett ansvar att balansera helhetsbilden och fatta beslut baserat dels på vad experter inom vissa områden säger, till exempel smittskyddsexperter som nu under coronakrisen, men också baserat på vilka övriga moraliska värden som man håller för viktiga.

– Jag kan tycka i sak att balansen är bra just nu, sett till vilka åtgärder som beslutats om, så vitt jag kan bedöma. Men däremot kanske det skulle kunna vara en poäng rent kriskommunikativt om Stefan Löfven och ansvariga ministrar kommunicerade mer vad det är för olika värden de balanserar i sitt beslutsfattande, för att öka transparensen, och inte enbart hänvisa till expertmyndigheternas rekommendationer.

Sara Bondesson är statsvetare, biträdande lektor på Försvarshögskolan samt medförfattare till boken "Att samverka i kris: Vanliga människor i ovanliga situationer".

Länstidningen

Kundservice:

Växel.....010-709 70 00
Öppen vardagar klockan 8-17.

Kundtjänst.....010-709 79 00

Hemsida: ltz.se/kundservice

Prenumerationspriser 2020

Gäller vid tillsvidareprenumeration

Komplett: Papperstidning, e-tidning och allt digitalt innehåll 389 kr/mån.

Helg: Papperstidning fre-lör, e-tidning och allt digitalt innehåll 289 kr/mån.

Plus Premium: E-tidning och allt digitalt innehåll 199 kr/mån.

Företag Komplett: Pappers-tidning, e-tidning och allt digitalt innehåll 584 kr/mån.

Företag Digital: E-tidning och allt digitalt innehåll 299 kr/mån.

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>

För mer information gå in på <http://kund.mittmedia.se/paket/lt>